

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญมากจังหวัดหนึ่งของประเทศ เป็นจังหวัดที่มีความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเขตภาคเหนือ แต่เนื่องจากความเจริญทางด้านวัตถุ และจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆปี ทั้งจากประชากรภายในจังหวัดเองและที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่นๆ รวมถึงผู้ที่เข้ามาเพื่อท่องเที่ยวทั้งจากในและต่างประเทศนั้น ทำให้ปัจจุบันสภาพแวดล้อมของจังหวัดได้มีความแออัดและประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้รูปแบบการดำรงชีวิตของประชากรก็มีการแข่งขันกันมากขึ้น ดังนั้นประชาชนจึงมีความจำเป็นในการแสวงหา แหล่งหรือสถานที่ที่จะช่วยในการคลายความเครียด พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น เพราะการพักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงแต่จะมีประโยชน์ต่อมนุษย์ในด้านสรีระ และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตเท่านั้น แต่ยังมีผลสืบเนื่องไปสู่การพัฒนาประชากรและสังคมอีกด้วย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติจึงเป็นสิ่งที่สามารถเชื่อมโยงมนุษย์กับธรรมชาติเข้าด้วยกัน

ปัจจุบันการพักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติหรือนันทนาการกลางแจ้งเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป และจัดเป็นกิจกรรมนันทนาการประเภทหนึ่งที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ จิตใจ และร่างกายมนุษย์ได้เป็นอย่างดี มนุษย์ต้องการมีชีวิตอยู่ระหว่างสิ่งประดิษฐ์และสิ่งที่เป็นธรรมชาติในระดับที่สมดุล ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวกลางแจ้งที่เป็นธรรมชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่สมควรให้มีการจัดตั้งขึ้น หรืออนุรักษ์และรักษาไว้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดโอกาสสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชน ซึ่งนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการรักษาสมดุลทางโครงสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับเมือง

การจัดการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยภาครัฐ มักจัดตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางด้านสวัสดิการทางสังคมเป็นหลัก การหาผลประโยชน์ในรูปแบบของตัวเงิน มิใช่หน้าที่หลักของการดำเนินงานประเภทนี้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถประเมินมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินได้อย่างชัดเจน(Intangible Value) จากราคาบัตรค่าเข้าชม ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) อย่างหนึ่ง ทำให้ดูเหมือนว่าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ มีมูลค่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจน้อยกว่าสินค้าหรือพื้นที่ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่สามารถวัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการทราบถึงมูลค่า

ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ในรูปตัวเงินอย่างชัดเจน ย่อมจะช่วยให้การศึกษาเปรียบเทียบการใช้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว นั้นทนทานการกับเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอื่นๆ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสในการขยายตัวหรือรักษาไว้ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น

สวนสัตว์เชียงใหม่ หนึ่งในสวนสัตว์ที่มีการดำเนินการจัดการโดยภาครัฐ เพื่อประโยชน์ในการให้ความรู้และการพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชน เป็นสถานที่หนึ่งนับได้ว่าเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการดำเนินกิจกรรมทางด้านนันทนาการและการเรียนรู้ของประชาชน โดยทางสวนสัตว์เชียงใหม่ได้มีการพัฒนาพื้นที่และเพิ่มความหลากหลายของสัตว์นานาชนิดมาอย่างต่อเนื่อง

สวนสัตว์เชียงใหม่ก่อตั้งขึ้นโดย นายฮาโรลด์ เมสัน ยังก์ ชาวอเมริกันซึ่งเข้ามาเป็นครูฝึกตำรวจตระเวนชายแดน นายยังก์ได้เลี้ยงสัตว์ต่างๆ ไว้ที่บริเวณเชิงคอยสุเทพมากมาย ครั้นเมื่อจำนวนสัตว์เพิ่มมากขึ้น ประชาชนจึงให้ความสนใจที่จะเข้าชม และในปีพ.ศ. 2498 องค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงได้ใช้ที่ดินบริเวณนั้นประมาณหกสิบไร่เพื่อจัดสร้างเป็นสวนสัตว์เชียงใหม่ขึ้น เมื่อ นายฮาโรลด์ เมสัน ยังก์ เสียชีวิตลง องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ติดต่อองค์การสวนสัตว์ เพื่อขอโอนสวนสัตว์เชียงใหม่ให้มาอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การสวนสัตว์

สวนสัตว์เชียงใหม่ ตั้งขึ้นเป็นสวนสัตว์ภายใต้องค์การสวนสัตว์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2520 มีเนื้อที่ทั้งหมด 531 ไร่ ปี มีสัตว์ที่อยู่ในความดูแลทั้งหมด 7,000 ตัว ประกอบด้วยสัตว์ป่าสงวน/คุ้มครอง 72 ชนิด โดยแบ่งเป็น สัตว์ปีก 4,965 ตัว สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม 475 ตัว สัตว์เลื้อยคลาน 218 ตัว สัตว์น้ำ ปลา 1,190 ตัว และในวันที่ 12 ตุลาคม 2546 ที่ผ่านมาได้ มีการนำเข้าหมีแพนด้าจำนวน 1 คู่จากประเทศจีน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสัตว์ที่ดึงดูดใจให้ประชาชนมาใช้บริการสวนสัตว์เชียงใหม่มากที่สุดในขณะนี้ โดยที่แพนด้าคู่นี้จะอยู่ที่สวนสัตว์เชียงใหม่เป็นเวลา 10 ปี ตั้งแต่พ.ศ. 2547 ถึง 2557

หน้าที่สำคัญของสวนสัตว์เชียงใหม่ภายใต้การดูแลขององค์การสวนสัตว์มีดังนี้ 1. การอนุรักษ์สัตว์ป่า 2. การศึกษาวิจัย 3. การให้ความรู้แก่ประชาชน 4. บริการพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชน

ปัจจุบันมีผู้เข้าใช้บริการสวนสัตว์เชียงใหม่ประมาณ 700,000 คนต่อปี โดยรายได้ของสวนสัตว์เชียงใหม่ได้รับมาจากอัตราค่าเข้าใช้บริการเป็นหลัก ซึ่งมีอัตราการค้าค่าบริการแบ่งเป็นสำหรับผู้ใหญ่ 30 บาท สำหรับครู ข้าราชการ นักศึกษาและเด็กโต (สูงเกิน 135 ซม) 10 บาท สำหรับเด็กเล็ก นักเรียนประถม มัธยม และปวช. 5 บาท

จากที่มีผู้ได้เคยทำการศึกษาผ่านมานั้นพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวหนึ่งๆ หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ไม่ได้มีการเก็บค่าผ่านประตู หรือแม้จะมีการจัดการเก็บค่าบริการด้วยค่าผ่านประตู แต่

จัดเก็บในอัตราที่ค่อนข้างต่ำเพียงอย่างเดียวนั้น ไม่สามารถที่จะประเมินมูลค่าที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นได้ จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินมูลค่าประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ได้ออกมาเป็นมูลค่าที่เป็นตัวเงินอย่างแท้จริง เพื่อสามารถนำไปใช้เปรียบเทียบกับการลงทุนของทั้งภาครัฐและเอกชนในการที่จะใช้ที่ดินไปในทางอื่น ดังนั้นการศึกษาเพื่อประเมินมูลค่าประโยชน์ของสวนสัตว์เชียงใหม่ด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวครั้งนี้ จึงจะสามารถชี้ให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของสวนสัตว์เชียงใหม่ได้ในรูปของมูลค่าที่เป็นตัวเงินอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อทางราชการและผู้ดูแลจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณได้เหมาะสมยิ่งขึ้นรวมทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปของผู้มาใช้บริการสวนสัตว์เชียงใหม่ และปัจจัยที่มีผลต่อการมาใช้บริการสวนสัตว์เชียงใหม่
2. เพื่อประเมินมูลค่าประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวของสวนสัตว์เชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา การหาแนวทาง และข้อเสนอแนะสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาสวนสัตว์เชียงใหม่ให้คงสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต และเป็นแนวทางในการศึกษา และประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาจะใช้แหล่งนันทนาการ คือ สวนสัตว์เชียงใหม่ เป็นกรณีศึกษาโดยเป็นการศึกษาถึงมูลค่าประโยชน์ในแง่ของผู้มาใช้บริการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีรายได้จากทั่วทั้งประเทศ ในปี 2548 และเป็นผู้ที่มาใช้บริการทางด้านนันทนาการเท่านั้น